

Legitimatizing Lies

פרשת משפטים תשע"ט

1

Chapter 23

Do not accept a false report, do not extend your hand with the wicked to be a venal witness.
 Do not be a follower of the majority for evil; and do not respond to a grievance by yielding to the majority to pervert [the law].
 Do not glorify a destitute person in his grievance.
 If you encounter an ox of your enemy or his donkey wandering, you shall return it to him repeatedly.

Rashi (Artschall)

3

1. לא תשא שמע שוא – YOU SHALL NOT BEAR A MERITLESS REPORT. – This is to be understood as it is rendered by Targum Onkelos, "לא תקבל שמע דשקר", – "You shall not accept a false report." – It is a negative commandment addressed to one who accepts malicious talk, and to a judge, – שלא ישמע דברי בעל דין – that he should not listen to the words of one litigant – עד שיבא בעל דין חברו – until his fellow litigant comes to plead his side of the case.
 אל תשא ירך עם רשע – YOU SHALL NOT PUT YOUR HAND WITH AN EVIL PERSON – הטוען את חברו תביעת – who makes a false claim against his fellow, – שתבטיחהו להיות לו עד חמס – by promising him to be a fraudulent witness for him.

4

2. Mechilta, Pesachim 118a. Rashi cites Targum to show that רשא, usually translated "bear," can also be understood as "accept" and that the verse thus refers to the one who listens to malicious talk. The prohibition against talking maliciously appears in the verse, "Do not go slanderously among your people" (Leviticus 19:16).

3. Mechilta, Sanhedrin 7b. Otherwise, the words of the first litigant would be a "meritless report" in that he might not hesitate to lie when there is nobody present to contradict him (see Rashi to Sanhedrin 7b).

316 THE CODE OF JEWISH CONDUCT

5

"לא תשא שמע שוא": Both the mesaper and the mekabel violate the Torah prohibition of "do not accept a false report" (Shemos 23:1) – the listener, for believing the report, and the mesaper, for leading him to believe it.

6 Love Your Neighbor – R. Pliska

190 Mishpotim 23:1 – Listening to and believing loshon hora

"YOU SHALL NOT ACCEPT A FALSE REPORT." (Shmos 23:1)

This is a prohibition against accepting loshon hora (derogatory information about others). (Mechilta cited by Rashi; Pesachim 118a, Rambam, Hilchos Sanhedrin 21:7; see Chofetz Chayim, Prohibition 2) The laws pertaining to this prohibition are dealt with at length in the book Chofetz Chayim, chapters six and seven and in an English adaptation, Guard Your Tongue. Below are some essential excerpts:

1) The Torah forbids you to listen to loshon hora and r'chilus (a report that someone spoke or acted against you), even if you do not intend to believe what is spoken. (Chofetz Chayim 6:2; Guard Your Tongue, p. 82)

2

Artschall

1-3. Integrity of the judicial process.

1. . . . לא תשא – Do not accept . . . i.e., believe. It is forbidden to believe unverified gossip about another person. This applies both to an individual, who is forbidden to believe לשון הרע, evil talk, and to a judge, who is forbidden to listen to a disputant unless the second party is present (Rashi).
 רשע – The wicked. According to Rashi, this refers to a wicked litigant who seeks to enlist a witness to support his contention. According to Ibn Ezra and Sforno, the wicked one is a false witness, who needs a second witness to corroborate his testimony.

This is also an admonition not to testify with a disqualified witness, even if what he is saying happens to be true: an honest witness is forbidden to associate his testimony with a dishonest person.

7

2) If you inadvertently hear loshon hora, you are forbidden to believe it to be true. (Chofetz Chayim 6:1; Guard Your Tongue, p. 81)

3) When derogatory information is essential to know for a practical constructive purpose (for example, you need to correct someone, you want to hire a worker, or inquire about a marriage prospect), you are permitted and even obligated to listen to it. But even in that case, you are forbidden to accept what you hear as the absolute truth. You are only allowed to exercise caution. (Chofetz Chayim 6:3; Guard Your Tongue, p. 83)

8

4) The mere listening to loshon hora, even without believing it, is very harmful because it encourages the speaker to continue relating derogatory information. If a speaker of loshon hora sees that he has an audience for his harmful words, he will continue to malign others. On the other hand, if his loshon hora is met with a statement such as, "I don't want to hear what I didn't see myself," or at least with a noticeable look of displeasure, the speaker may resist the temptation to speak loshon hora on another occasion. (Chofetz Chayim 6:3 footnote; Guard Your Tongue, pp. 85-86)

9

6) Many people ask, "If I don't believe information that someone tells me it means that I'm assuming that the person who told me the information has lied. Shouldn't I judge him favorably and assume that he is telling the truth?"

* First of all, as Rabbi Samson Raphael Hirsch wrote, "Whatever wrong Mr. A tells you that Mr. B did, it is not worse than relating loshon hora. How can you believe a statement that is itself a violation of Torah law?" (Horeb, vol. 1, p. 57)

Moreover, even an honest person makes mistakes. When people relate what they have seen, the information itself might be accurate,

ש ק 84

"אזהרה למקבל לשון הרע"

הנהגה בהלכות לשון הרע מצינו שיש איסור בסיפור הדברים ואיסור נוסף בקבלתם, וכמו שדרשו על הפסוק (שמות כג, א): "לא תשא שמע שוא", ופירש רש"י: "כתרגומו, לא תקבל שמע דשקר - אזהרה למקבל לשון הרע". ומקורו מדברי רבותינו (פסחים ק"ה ע"א): "כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים, שנאמר לכלב תשלכון אותו וכתיב בתריה לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא השיא".

ומבואר, שלדברי לשון הרע יש יחס של דברי שקר - וכל עת שטרם נתקבלו הדברים בבית דין מפי שני עדים כשרים, עובר המקבל על "לא תשא שמע שוא". וצריך ביאור הטעם שנחשב ל"שוא" ו"שקר", הלא כל לשון הרע הוא אמת רק שאסור לספרו - ורק מוציא שם רע הוא הנא שקר (כמבואר ברמב"ם ה"ל דעות פ"ד ה"א).

12 וביותר צריך להבין כיצד ייחשבו דברי לשון הרע לדברי שקר כאשר

נאמרו מפי אדם נאמן - וכמו שהאריך לבאר החפץ חיים (כלל ז מסעי ט ואלף) שאפילו ב"דברים הניכרים" או במסית לפי תומו באופן שמוחר מדינא לקבל ולהאמין בינו לבין עצמו, עדיין אסור לעשות איזה מעשה להפסידו ממון או לבזותו ולעשות לו איזה רעה, שכן לעולם אין להתייחס לדברים כדברי אמת אלא אם כן יש שני עדים בפני בית הדין.

13 "כח המדמה בא על ידי לשון הרע"

אכן כבר הרגיש בזה מרן החפץ חיים וצ"ל עצמו (בפתחיה לספר חפץ חיים לאוין ט, וביאר שנקרא שוא ושקר משני טעמים; משום שמעורב שם דברי שקר, ומשום עצם האיסור שיש בלהאמין לדברי לשון הרע.

ונפתח כביאור הטעם הפשוט יותר - משום שמעורב בכל לשון הרע דברי שקר, והוא מה שחוש הדמיון מצוי באדם, שמדמה בדעתו שכבר קלט את הנעשה, ולכן ממחר לדון ולשפוט למראה עיניו המוגבלות.

7) Even if you want to be careful not to listen to *loshon hora*, at times you will find it very difficult to stop others from relating *loshon hora*. Whenever possible, you are obligated to rebuke the speaker ("Let's not speak *loshon hora*"). In practice, however, many people often find this very difficult to do. Therefore, a person must become adept at changing the subject. Whenever you hear someone begin to speak against another person, start talking about some other topic.

Some examples of things to say to prevent others from speaking *loshon hora* are:

- "I have a principle not to speak about others."
- "I have enough faults of my own. I don't need to hear about the faults of others."
- "Oh, I just remembered that..."
- "Wait a minute, I have something interesting to tell you."
- "It's getting late; I have to go now."

156

אצל המגיד שיעור עצמו, אומר שאמר בכלל דבר אחר לגמרי (ראה מעשה בחלמידי דרכ, בשבועות נו ע"א). כי כל אחד שומע על פי הכלים וההנחות שהיו אצלו מקודם. ומקל וחומר בהנהגת האיש הישראלי שכולו סוד נסתר ונעלם, שאין שיין לקבוע דברים אודותיו רק אחר בירור ומיצוי.

ולפיכך "לא תשא שמע שוא" הוא *אזהרה ל"מקבל לשון הרע", כי אכן כל דיבור לשון הרע הוא בחזקת דברי שוא ושקר.

14

נמיה זו היא כתוצאה מלשון הרע, כי "כח המדמה בא על ידי לשון הרע" (ליקו"ם קמא נד). וכנראה בחוש שעל פי רוב אי אפשר לדעת בכלל את האמת מאחד על חבירו, וכל מה שמספרים ומדברים הוא רק לפי דעתו הקצרה של המספר, שמחבר דברים מדעתו ומגיע למסקנות (וראה כשי"ח אות קכב), או שלא דייק מספיק בדברים ובפרט כשמחסר פרט המשנה את כל התמונה.

ולדוגמה, מגיד שיעור ששומעים אותו הרבה אנשים, וכל אחד מפרסם דברים שונים ששמע לפי דעתו. וכאשר באים לברר את אמיתות הדברים

15a

16 י"ח ר' פרידלנדר (ליקו"ם חגיגות ז' - ט"ה) שפתי חיים / אמת

אמת ושקר בראיה

ואמנם ענין דיוק הדברים לאמיתם, אינו רק בשמיעה ובדיבור דברי אמת גרידא, אלא צריך גם לראות את האמת. הרבה פעמים מספר אדם את אשר ראה, ולבסוף נמצא שאין הדברים מדויקים, ברוב המקרים אין זה נובע מכוננה רעה לסלף את המעשה, אלא זה נובע מכך שראיתו היתה ראייה שטחית בלבד, הוא לא טרח לדייק בראייתו בפרטי המעשה. סיבת הדבר היא, אדם שאיננו רגיל להתרחק מן השקר גם איננו מדייק במה שרואה ושומע, די לו לראות ולשמע את פרטי המעשה בצורה שטחית בלבד, רק "בערך" ובהשערה בלבד.

סיפורי לי, שעשו נסיון להמחיש עד כמה בני אדם אינם מודעים למה שרואים, שיכולים להעיד על מעשה שלא היה: ביימו אסיפה והאור

ככה באמצע, ואחד הנוכחים הלם בחזקה על השולחן, וע"י כך נוצרה מהומה גדולה, ואח"כ כששאלו את הנוכחים את אשר אירע, חיאור כל אחד מהם תיאור שונה, עד שהיו דבריהם משונים זה מזה לגמרי. אמנם כל אחד מהם היה סמוך ובטוח באמיתות דבריו, וכמוכן שאיש מהם לא רצה לשקר, אלא שהראיה שלהם היתה שטחית ולכן לא ידעו לדייק במה שראו.

כך הוא טבעם של בני אדם, גם אם אינם משקרים כיועין מכל מקום עלולים לסלף בפרטי הדברים ובדיוקים. אם אינם מתרחקים מהשקר ואם אינם דבקים באמת, אין הם מקפידים ומדקדקים בראיה ובשמיעת הדברים, ממילא זה מביא לכך שגם אינם מדייקים בדיבור, בשבילם מספיק "חצי אמת", אבל גם "חצי אמת" הוא שקר. האדם עצמו אינו מודע עד כמה הוא רחוק ממידת האמת, ועד כמה אין הוא מקפיד לדייק בראיה ובשמיעה וכש"כ בדיבור. איש אמת הוא זה אשר חוקר ודורש לדעת עד תום את פרטי הדברים לאמיתותם, ואם אינו יודע בכירור אומר שאינו יודע.

וכפי שהקדמנו, לא בכדי הזהירה התורה על איסור השקר בלשון הרחקה "מדבר שקר תרחק", מפני שהשקר היא מחלה חברתית, רוב שיחם ושיגם של הבריות הוא על מילי דעלמא, וכל אחד מרגיש צורך ורחף להשתתף בשיחה ולומר את דברו, שאם לא כן "יחשב חלילה" לתם או לכסיל, וכל אחד מוסיף תוספת משלו לדברים שנאמרו כבר, ולא חמיד הדברים אמיתיים ומדויקים, וכך בנקל הופכות השערות ופיסות מידע לעובדות מוצקות. על כך באה אזהרת התורה "מדבר שקר תרחק" שלא להתפתות אחרי השקר ולא להתקרב לכל דבר שיש לו זיקה לשקר.

אחד מיסודות העבודה בבית התלמוד ד"קלם" היה על מידת האמת, ואחד מדרכי העבודה למעשה, היה שאדם צריך לדייק מאוד בדיבורו, כגון כששואלים אותו מה השעה לא לומר את השעה "בערך" (אמנם יש לימוד זכות על אותם אנשים שעונים בערך את השעה, כיון שברוך כלל גם השואל עצמו איננו מדקדק כל כך לדעת את השעה המדויקת), אלא לומר את השעה במדויק, וזאת כדי להשריש בו את אהבת האמת.

18 הכנה 8 עמ

"שמע שוא" - חיים

והטעם השני, משום האיסור להאמין לדברי לשון הרע. וב"חפץ חיים" (כלל ז סעי' א) הטעים את הדברים, מרוע אין לקבל את הדברים בהחלטיות - אף אם נאמרו מפי עדים (שלא בבית דין);

"כיון דאפילו לפי דבריהם שפלוני עשה שלא כהוגן, עברו על לאו ד"לא תלך רכיל" (ויקרא יט, טז), שהוא אפילו על אמת, אם כן רשעים הם, איך נאמינים על ישראל זה, שהוא בחזקת כשר גמור לעת עתה, והחשוד על לאו דלשון הרע, חשוד לשקר ולהחליף ולהוסיף, ומה בכך שהם תרי, אפילו הרבה יותר. קשר רשעים אין מן המניין".

זאת ועוד; "הלא אם היית רואה אדם שהוא לובש שעטני ומקיף פאת ראשו וזקנו, ואחר כך היה בא אליך ומספר על אחד מחברייך שדבר עליך איזה רעה, בודאי לא היית מקבל את הדבר לאמת, והיית משיב לו, לך ממני, לא אאמינך על חברי אחרי שהפקר אצלך שאר לאיין דאורייתא, בודאי הוזהר לך גם איסור שקר" (שמירת הלשון, שער הזכירה פ"ב).

"ואפילו" אם הוא דבר שאין נעשין רשעים על ידי סיפורם אם האמת אחם, אפילו הכי אסור לקבל דבריהם ולהאמינם בהחלטה, דאין חל שם עדות אפילו על שנים ויותר אלא בבית דין, אבל חוץ לבית דין לא, דאפילו אם יאמרו שקר אינם נקראים עדי שקר כי אם מוציא שם רע בעלמא" (חפץ חיים שם).

ולפיכך נקרא "שמע שוא", כי שוא הוא "חיים", וכמו שפירש רש"י בעשרת הדברות על הדיבור "לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא" (שמות כ, ז), שפירושו הוא חיים - כמו "שבועת שוא" - שנשבע לחנם ולהבל; יעל של עץ ועץ ועל אבן אבן. וכמו כן המקבל לשון הרע הוא עוסק בשמיעת דברי שוא, כי מאחר ואסור לקבל ולהאמין לדברים, הרי השמיעה היא על חיים ממש, שהרי אין לה שום ערך.

חזקת כשרות

21

כי הנה האיסור להאמין ולקבל דברי לשון הרע נובע מ"חזקת כשרות" שיש לכל בר ישראל (וכמו שבאר החפץ חיים ביבאר מים חיים בכלל ז שם). וחזקה זו גדולה כל כך עד ששונה לדיני נפשות שרק "בית דין" מוציאים יהודי מחזקת כשרות שהיתה לו וחותכין את דינו, כמו כן בלשון הרע - לעולם אין יהודי יוצא מחזקת כשרות רק כאשר באו שני עדים כשרים ואמרו את הדברים בגדר עדות בפני דיינים כרת וכדיון. וכל עוד לא נעשה כסדר הזה, אין שום ערך לדברים."

הישראלי גוברת על כל הדיבורים שמדברים עליו, וכל עוד שלא באו שני עדים בבית דין אין לקבל ולהחליט עליו לשון הרע.

22

שמיעת לשון הרע וקבלת לשון הרע

והבן בזה את המשמעות הפנימית של איסור שמיעת לשון הרע שהשריש החפץ חיים שיש איסור בעצם השמיעה - אף שעיניך האיסור הוא קבלה בלב (כמבואר בארוכה ביבאר מים חיים כלל ז אות ב).

כי עיקר תכלית האזהרה על קבלת לשון הרע שנלמד מהפסוק "לא תשא שמע שוא", ללמדנו שרצון השי"ת שנעמיד כל יהודי על חזקת כשרותו - ולכן אסור לנו להאמין שום שמע רע על איש ישראל. ומתוך מחשבה זו נבטל מלבנו את יצר הסקרנות (הנקרא "נייגציוני") המונח בנפש האדם רצון ותשוקה לשמוע חדשות - ומדובר גם ביהודי ירא שמים שידוע את האיסור לקבל לשון הרע, ועם כל זאת חאב לשמוע - גם שלא על מנת לקבל.

20

"לא תשא ולא תענה"

וראה זה פלא, שמעבר לפסוק זה של "לא תשא שמע שוא" (בפרשת משפטים), חיבת "שוא" נכתבה בתורה רק בעשרת הדברות; בלאו ד"לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא" (שמות כ, ז), וכן בלאו ד"לא תענה ברעך עד שוא" (דברים י, י).

וללמדך, שכשם שהנשבע לשוא נעשה כ"נשבע במלך עצמו" (ספרי משות אות א), כמו כן השומע ומקבל לשון הרע על יהודי הרי זה כפוגע בהשי"ת, שהרי "כל ישראל בני מלכים הם" (שבת פ"ד מ"ד), וכשם שהמכבד את ישראל כמכבד להקב"ה (ליקו"ה בית חוב מיתומים ה"ג), כמו כן המדבר בגנות ישראל כמדבר על הקב"ה, דהיינו שנחשב כפוגם במלך עצמו. (וראה מה שנחבאר בארוכה לעיל בספון כמאמר "חומר לשון הרע יותר מגי עבירות" - א).

זאת ועוד; הלא "השוא" הוא ביטוי למציאות של חורבן וחלל האוגר בתוכו הבל וריק, וכשם ש"נודעו על העולם כולו בשעה שאמר הקב"ה לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא" (שבועות לט ע"א) - דהיינו שעל ידי שבועת שוא העולם חוזר לתוהו ובוהו - כבנין הנבנה לשוא, כמו כן בקבלת לשון הרע, שהעובר על "לא תשא שמע שוא", ממלא את חלל הבריאה במציאות של "שוא" והבל.

(Although this prohibition applies primarily to the hearing of a case in court, it is applied also to forming one's opinion of one's fellow man: כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע מי ראוי להשליכו לכלבים דכתיב לכלב תשליכון [Makkos 23a], Speech is the pearl of human nobility. Whoever misuses speech forfeits his human dignity and sinks below the level of an animal.)

על התורה משפטים חפץ חיים ככב 26

ומעם הדבר נראה כמו שכתב המהר"ל מפראג, כי הכלבים היו שומרים את עצמן בעת הצורך מלחרוץ לשונם, כמשי"כ ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. (שמות י"א ז') והאדם אשר חלק לו ד' כינה ודעת, ואינו יכול לעצור כרוחו ולכבוש את יצרו מזה, לכן הוא נרוע ממנו במדרגתו.

1 The whole contents of verses 1 and 2 show that also the first verse — is directed primarily to the court, the representative of the community. The rules laid down in these two verses obligate the court to adopt such procedure that will prevent it, as far as possible, from issuing wrong decisions. These duties therefore deal with the judicial process in all its stages: hearing the litigants and the witnesses (v. 1), determining the law, and issuing the verdict (v. 2).

In a concrete sense, נשא means: to lift something. Transposed to the abstract sense of the inner life, it means: to take up something in one's mind for consideration. Hence also the expression נשא פנים, "to count." In connection with the court of justice, נשא פנים means: to admit the faces, i.e., the personalities of the litigants, into one's consideration — a consideration of the persons concerned, and not solely of the issue in question. שמע: to absorb what one hears — namely, the statements by the litigants — into one's mind; i.e., to get information by a declaration.

In civil cases where there are no witnesses, the facts of the case can be established by listening to the statements of the litigants. But in criminal cases, the facts of the case can be established only by the testimony of witnesses.

27 The first duty in our verse refers to listening to the statements of the litigants, and it obligates the judge to take every possible precaution against accepting a wrong presentation of the case: אזהרה לבית דין שלא, "ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חברו" (Sanhedrin 7b), so that the judges not form a one-sided, partial impression of the facts of the case. ואזהרה לבעל דין שלא יטעים, "דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו" (ibid.).

רמט במקרא פרשת משפטים ויבינו 30

ולעיקר הראיה לא זכיתי להבין מה ענין זה לזה, הרי הדיין מכניס עצמו לדבר זה ורוצה לשמוע דבר זה ולהחליט עליו אם אמת הוא או לאו וכזה אסור לשמוע

שלא בפני בעל דין שמא יכנסו הדברים אצלו, אבל כאן הרי השומע ואינו רוצה לקבל הרי מראש כבר החליט על הדבר שאינו והוא כבר פסק שאינו נכון ואין לו שום ענין בזה [דאם יש לו ענין ושומע ע"מ למיחש לתועלת ודאי שרי לכ"ע], רק הנידון כשבא אליו אדם ומספר על חברו לה"ר או שיושב שלא מרצונו בחבורת אנשים מספרי לה"ר הרי בזה כשמחליט מראש שלא לקבל אזי כבר פסק דינו שאינו אמת וגם אין לו ענין בסיפור זה כלל ואינו מכניס עצמו לכך, ולא אסרה תורה רק

שכן כאשר יהודי יודע שגם אילו ישמע לשון הרע יהיה אסור לו להאמין לדברים אפילו כחורת ספק (וכמו שנחבאר בארוכה בשער "למיחש מיכש" במאמר "חוקה כשרות"), כבר לא ירצה לשמוע שום דבר כגנות אחרים, כי מרגיש שכל שמיעתו היא לריק ולהבל - וכמשמעות האזהרה: "לא תשא שמע שוא".

אזהרה לדיין שלא ישמע דברי היהודי עוד יש לבאר על פי זה את האיסור הנוסף שנלמד מאותו לאו של "לא תשא שמע שוא": "אזהרה לדיין שלא ישמע דברי בעל דין עד שיבא בעל דין חברו" (סנהדרין ז ע"ב, הובא ברש"י שמות כג. א.)

והנה המתבונן יראה ששורש האזהרות הללו; שלא לקבל לשון הרע ושלא לשמוע דברי בעל דין עד שיבא בעל דין חברו, הוא ענין אחד. כי כל דיין ששומע דברי בעל דין בטרם ישמע דברי חברו, אינו ראוי להיות דיין - וכמבואר הטעם בספר המצוות להרמב"ם (מצוה רפא) שכאשר הדיין שומע צד אחד בלי הצד השני, אין זה משפט אמת, משום שנכנסים דברי האחד בלב הדיין, וקשה לו אחר כך לשמוע הצד השני ולהוציא הדברים מלבן.

"משפט - עמודא דאמציעתא"

כי עיקר כוחו של הדיין הוא מצד היותו מונח בקו האמצע, וכמובא בפתחת אליהו (הקדמת הוה"ק): "משפט - עמודא דאמציעתא", ומפני שהמשפט הוא הקו המכריע בין צדדים שקולים.

והרי הכרעה זו אי אפשר לקיימה על צד האמת רק כאשר דברי הבעלי דינים נשמעים במעמד אחד, אבל כששומע אחד שלא בפני השני אין זה משפט אמת, וכמשנ"ת, ונמצא שדיין זה שוה לסתם אדם ששומע לשון הרע בלי עדים ובית דין.

לדין שנעשה דיין בדבר זה וצריך להחליט עליו אם האמת כדבריו או לאו, או למקבל לשון הרע שהוא באמת מחליט על הדבר ומקבלו.

ואמנם למעשה אין לנו אלא כדברי רבינו הח"ח זצ"ל, וטעמו מבואר דלא ימלט שע"י שמיעת הדברים יכנסו הדברים בלבו כארס של עכנא ואף שאין דעתו לקבל מ"מ אם לא יאנוס עצמו בחזקת ההחליט שלא יקבלנו כלל אזי הדברים יפעלו פעולתם וסופן שיכנסו בלבו אפי' במקצת ונמצא עובר על איסור קבלת לשון הרע, לפיכך הזהירו חז"ל טובא שלא ישמיע אדם לאזניו דבר שאינו הגון, והיינו בשמיעה לחור אלא יכוף אליהו שלא ישמע כדי שלא יבוא לידי איסור קבלת לה"ר.

Chapter Fourteen: RABBI YOSEF YOZEL HURWITZ 313

and distinguishes it from evil. There is no limit to the fine levels of intellectual clarity which exist. The sharper a person's mind, the more he is able to distinguish between right and wrong.

"There are some who are impressed with magic tricks. A magician might place one coin in his hand and then open his hand and reveal two coins. A person who is able to observe what is actually happening and sees how the trick is based on an illusion will not be amazed by it. He will notice that the second coin was hidden in the man's garment and because he moves so swiftly, most people don't see where the second coin comes from. The only amazing thing about the trick is the lightening speed of the magician.

*"So, too, in all areas of life. A person with a clear intellect is not influenced by first impressions. Rather, he patiently waits until he finds any possible errors. Negative traits are similar to magic tricks. Their speed prevents people from noticing the deception. A person does not have time to differentiate between the bad and the good, or the bitter from the sweet. The speed with which tests arise prevents a person from having the self-discipline necessary to control his behavior. Before he has a chance to analyze the situation properly, he has already done something wrong.

הלכה זו נפסקה ברמב"ם כסניף להלכות "לשון הרע", וזה לשונו (סנהדרין פכ"א ה"ו): "אסור לדיין לשמוע דברי אחד מבעלי דינין קודם שיבא חברו או שלא בפני חברו, ואפילו דבר אחד אסור, שנאמר שמוע בין אחיכם. וכל השומע מאחד עובר בלא תעשה, שנאמר לא תשא שמע שוא, ובכלל לאו זה אזהרה למקבל לשון הרע ומספר לשון הרע ומעיד עדות שקר, וכן בעל דין מזהיר שלא ישמיע דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו".

ובטעם הדבר, כתב הרמב"ם ב"ספר המצות" (לא תעשה - מצוה רפא): "הזהיר השופט משמוע אותם הדברים, כדי שלא יתייחס לנפשו צורה שאין יושר לה ולא אמתות". והוא כעין פי' רש"י (סנהדרין שם): "כשיהיו שניהם יחד שמעו דבריהם, ולא תשמעו דברי זה בלא זה, שמסדר דברי שקר כדברי אמת, לפי שאין מחזישן, ומכיון שלב הדיין נוטה לו לזכות, שוב אין לבו מהפך בזכות השני כל כך".

ומכאן למד מרן ה"חפץ חיים" (כלל ו) שמלבד האיסור להאמין ללשון הרע, יש גם איסור בעצם השמיעה - אפי' כשלא ירצה להאמין. כי מאחר שנכנסו הדברים לאזניו, שוב יהיה קשה לו להוציאם מלבו. שהרי אם ישמע את הלשון הרע, בוודאי יבוא לידי האמנה, שיאמין למה

שמע - שזהו עיקר האיסור. וראה שם בארוכה ב"באר מים חיים" (אות ב).

34a עד היכן דברים מניעים והדברים נפלאים ונשגבים משכל אנוש, הלא מדובר כאן באנשים מופלגים בחכמה ויראה, שמלאו להם כל תנאי הדיינים המבוארים ברמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ו): "חכמה וענוה ויראה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב". ובנוסף, כבר שימשו כל צרכם ויודעים היטב שיש ב' צדדים למטבע. ועם כל זאת, לא יעמדו להם כל אלו בכדי

עיקר מעלת האיש הישראלי באה לביטוי בדיבור, וכמו שנאמר (בראשית ב. ט): "ויפח באפיו נשמת חיים", ותרגום אונקלוס: "לרוח ממלא".

כי יפשי יש גם לאומות העולם כפי שיש גם לבהמות וחיות - וכן שאר חושים, אך עיקר קדושת ישראל' ההיינו גילוי ה"חלק אלוה ממעל" שהיא הנפש האלוהית, באה לביטוי בכה הדיבור, מקום בו נובעים התורה ותפילה. רזה כנגד זה עשה האלוקים, שכשם שדיבורי תורה ותפילה יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב * ששם משכן האלוהות, כמו כן דיבורי לשון הרע נכנסים אל הלב - וכמאמרם (חובב באלשיך הק' קהלת ו. כא): "ברית כרותה ללשון הרע שיתקבל על הלב". עד כדי כך שגם האדם הגדול ביותר מוכרח להאמין יותר לצד ששמע קודם.

להישמר משוחד ההנחה ראשונה. והיכף נמיה, כששמע הדיין צד אחד שלא בפני בעל דין חברו, כבר נכנס בנפשו דמות וצורה שאין בה יושר ואמת.

שכן לב הדיין נוטה לזכות לאותו ששמע דבריו לראשונה, ושוב אין לבו מהפך בזכות השני - גם אם גומר בדעתו שלא להאמין. וככל שהזהירה התורה בנטולת "שוחד", שכאשר יש לדיין נגיעה כל שהיא, סבון בה מאוד - עד כדי כך שהוא בעצמו אינו מרגיש בדבר (כראיתא בכתובות קה ע"א).

"רוח ממלא"

ומבואר מכל זה גודל כח הדיבור שיש לו כריתת ברית עם הלב. כי

ואם בדיינים הדברים אמורים, קל וחומר
בסתם בני אדם שאינם בעלי דרגה
בנקיות הלב וטוהר המידות כמותם, שכאשר
שומעים בגנות אדם פלוני או קהילה
מסויימת, גם אם חושבים רק לשמוע או
להציץ כרואה 'מן הצד' (ראה בליק"ט קמא
קכח) - ובודאי שלא להאמין, כבר נחרטו

הדברים בלב, עד כדי שכמעט אי אפשר
להוציאם.

37 "עד שתגיע למקומך"

ואחר שכן המציאות, שדברים שנכנסים
אל האוזן חודרים מהר אל הלב,
הרי שהשומע 'לשון הרע' - גם כאשר
אינו רוצה להאמין, בעל כרחו נעשה דיין,
שכן הוא טבעו של עולם. והרי אמרו (אבות
ד, א): "אל תדין את חברך עד שתגיע
למקומו", שכן אילו היה שומע באותו
מעמד גם את חברו, היה מבין את כל
המעשה באופן אחר לגמרי.

והרי גם אילו היו ב' הצדדים נמצאים
לפנינו, והיו משמיעים טענות
בשונה, קשה היה לרונן על פי דבריהם.
שכן בהרכב פעמים האדם אינו מבין אפילו
את עצמו, ולא תמיד היה 'מטה הבחירה'
בידו באופן שוה, כנודע למי שידעתו
מעורבת עם הבריות.

39

ועתה הבן שבכל קבלת "שמע שוא" אין
שום חילוק בין מה שמקבל על
ישראל חברו לבין מה שמקבל על עצמו.
ולהבנת הדברים נקדים את המבואר
בספח"ק "תולדות יעקב יוסף" (שמות סח)
בביאור הלאו ד"לא תשא שמע שוא"
ומשמעות הדרשה "שלא ישמע הדיין דברי

בעל דין עד שיבא בעל דין חברו", שיהודי
צריך בכל דבר לשקול את הצדדים לכאן
ולכאן ורק אז להכריע ולגלות את קדושת
הבחירה שלו, שבכך מובטח לו שפועל
נכון מבלי להיות מושפע מהטעות היצר
הרע שנוהג כמושכל ראשון השוטח
טענותיו לפני הדיין - הוא היהודי, קודם
שישמע דברי בעל דין חברו - הוא היצר
הטוב.

כי כשם שיהודי "צריך לזהר מזה מאד"
ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי
לזה לשפוט את חברו, כי המשפט לאלקים
הוא כי רק הוא ית' לבדו ראוי לשפוט
את האדם, כמ"ש רז"ל (אבות פ"א): "אל
תדין את חברך עד שתגיע למקומו ומי

יזכנו השי"ת להתרחק ממשחית קשת ואש
מהסתכלות בעיתונים - אפי' כשרים,
וכל שכן מכתבי פלסתר. וכן משמיעת
מכשירי קשר ("קי נייצט") והרומים להם,
שיצר הסקרנות גורם שרוצה יהודי לדעת
מה אומרים בענין הסוער עכשיו, ובטוח

בעצמו שאי אפשר לקנות אותו באיזה
צד, שהרי יש לו 'שיקול הרעת' נכון.
אבל האמת כבר אמורה, שאם גדולי הדור
ודיין ותיק אסורים לשמוע צד אחד, כל
שכן אדם מן השורה. ו"הבא להיטהר
מסייעין בידו".

40

הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברי כי
אם השי"ת שהוא מקומו של עולם, ואין
העולם מקומו (בריי סח), וכל אחד ואחד
יש לו מקום אצלו ית', ועל כן הוא לבדו
'ית' יכול לרונן את האדם, כי הוא ית' בעל
הרחמים, ובודאי הוא מקיים בנו: 'הוי הן
את כל האדם לכף זכות' (אבות פ"א). (ליק"ט
בתרא א, יד).

Sidras Mussar - R. Shmelitz

41

The Torah prohibits a judge from listening to one side of a case until the other litigant is also present in court. The Rishonim explain that the reason for this prohibition is in order that the judge not be influenced by slanted or false testimony (Rambam, Sefer Hamitzvos). Kalbag (Mishlei 18:17) explains, For the judge believes the person who appears before him first, while the other person's claim will be believed by the judge only after extensive investigation.

The Gemara refers to one engaged in prejudicing a judge as a cunning rogue (רשע ערום) (Sotah 21b). Rashi explains, For when he has fixed his claims in the heart of the judge it becomes difficult for the judge to remove them, and this is his cunning.

Let us take a closer look at this prohibition for a judge to hear one side of a case without the presence of the other litigant. The law is

obviously referring to a judge who understands the process of litigation and knows that he is only hearing one side of the story. He realizes that the other litigant will appear and may well totally deny and contradict the story he has just heard. Still, once the judge has heard one side without challenge he becomes prejudiced and will not

really change his mind even after listening to the other side. His mind has been set to believe his initial perspective on the case.

*If this is true of a judge, an objective outsider, certainly it holds true of a person's attitude towards his own opinions and statements. Once a human being has stated a position, he becomes inwardly bound to that stand and remains obstinately intransigent and it is difficult for him to admit otherwise.

42

This ability to admit error and to see another's viewpoint was the reason why, with rare exception, the halachah was fixed in accordance with the opinion of Beis Hillel. As the mishnah explains:

מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה במוותן, מפני שנוחין ועלובין הם ושונים דבריהם ודברי בית שמאי ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהם (ערובין י"ג ע"ב).
What was it that entitled Beis Hillel to have the halachah established in accordance with their rulings? For they were humble and forgiving and they studied their own rulings and those of Beis Shammai. In addition, they mentioned Beis Shammai's words before their own (Eruvin 13b).

Not only the merit of a fine character, as it would seem at first, was the reason that the halachah was decided like Beis Hillel. Rather, their placing Beis Shammai's words before their own gave them the opportunity to objectively appraise all sides of the question before coming to a decision. They were not biased, in favor of their own opinions, but rather were open to consider the case from every angle and perspective. Such a ruling is therefore objective and true. It is for this reason that the halachah is determined according to their opinion.

Likewise, the false prophet, Chananyah ben Azur, was told by Yirmiyahu that he would die before the end of the year, as a punishment for prophesying falsely (Yirmiyahu 28:16-17). Chazal tell us that Chananyah died on the eve of Rosh Hashanah, and that he instructed his children not to bury him before Rosh Hashanah in order to conceal his death until the end of the year. Chananyah saw in the most unmistakable way that Yirmiyahu's prophecy was

proving true. He stood at the threshold of death and he saw clearly that the truth was with Yirmiyahu. On his own flesh he was suffering the consequences of his lies and deceit. Yet, he would not make a public concession to that fact by allowing himself to be buried. His last act was a petty lie to 'prove' his 'being right' before the world.

44

Perhaps this is the reason that עברה גוררת עברה, Sin brings more sin in its wake. For after a person has committed a sin, he is loath to admit that he was wrong. He will, therefore, continue to sin rather than retreat and thereby acknowledge his shortcomings.

On the other hand, the person who can rise above his natural obstinacy and admit his failure is able to extricate himself from the morass of sin in which he wallows. Thus הַעוֹשֶׂה עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו (ברכות י"ב ע"ב) He who sins and is ashamed of it, all his sins are forgiven (Berachos 12b).

One who has the strength and courage to overcome one's natural inclination to rationalization is forgiven his sins.

45

The paradigm of such behavior is Achan who defied Yehoshua's injunction against taking booty from the enemy. Because of his actions, Israel suffered losses in battle. The Gemara in Sanhedrin 44 elaborates on Achan's misdeeds. In a moment of rare inspiration he confessed his sins before the entire community of Israel. The words with which Achan gave expression to this unique moment of spiritual elevation is the prayer of על כן נקרה which is recited thrice daily, a prayer in which Achan did not request anything for himself.

Instead he yearns that the knowledge of Hashem be spread throughout the world. This is a very high level indeed to which he became elevated by the confession of his sin, for the one who rises above himself and admits his wrongdoing will find himself on a high and elevated spiritual level.

47

Rav Wolbe on Achan

One of the numerous mitzvos bein adam lachaveiro mentioned in this week's parashah is the prohibition of believing lashon hara, as the pasuk says: Do not accept a futile report. Rashi cites the translation of the Targum, "Do not believe a false report," and explains that this mitzvah includes two separate warnings. First, it is forbidden to accept lashon hara. Additionally, a judge is warned not to listen to one party when the other party is not present.

Interestingly enough, the commandment not to accept a false report is not referring to believing lies. Rather, it refers to believing lashon hara, which is generally a true account. (If it would not be true, it would fall into the category of motzi shem ra.) What is false about lashon hara?

ולא זו בלבד שאין הרשע שם על לב כי עונש הרשעים עתיד לבוא עליו, אלא הוא סבור כי מגיע לו שכר הצדיקים, וכן פירש מור"ד ז"ל את דברי הגמ' (סוטה כב ב): "מעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס", שעל מעשה זה עצמו שהוא "מעשה זמרי" הם מבקשין שכר כפנחס, והיינו שהם מרמים גם את עצמם ולא רק את זולתם. וכמו שמצינו בבלעם שהתפלל אל הקב"ה "תמות נפשי מות ישרים", הרי שעל אף שחי כבהמה רימה את עצמו ששייך אצלו "מות ישרים".

ואין להתפלא על כך האין יתכן שהאדם רימה את עצמו, כי כך כתב רש"י ז"ל על הכתוב (ירמיהו ב לד-לה) "גם בכנפיק נמצאו דם נפשות אביונים נקיים וגו', ותאמרי כי נקיטי וגו' הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי", כלומר עיקר המשפט הוא לא על עצם החטא אלא על הסרת האחריות ואמירת לא חטאתי, ועיין ברש"י שם שחוסף תיבה אחת: ותאמרי - "בלבן". והדבר מבחיל עד היכן האדם מסיר קעל עצמו את האחריות לחטא, עד שמרמה את עצמו בלבו כי נקי הוא.

48

Truth is not measured by the words spoken; it is measured by the intent behind them. Even a perfectly true statement, when said with

"Truth is not measured by the words spoken; it is measured by the intent behind them."

the intention of causing another harm, is considered false, for the intention to harm another person is inherently false.

This concept is found in Succah (32b), where the Gemara attempts to identify the anaf eitz avos referred to by the Torah. The Gemara eliminates a certain poisonous plant

because it does not conform to the Torah's principle, Love truth and peace (Zechariah 8:19). Though a poisonous plant certainly does not fall into the category of "peace," why does the Gemara also consider it a lack of truth? The answer is that an object that causes harm is considered "false."

The converse is also true. A blatantly false statement can be considered true when the intention is good and the situation warrants such words. We know that Hashem is the God of truth, and

nevertheless, when repeating to Avraham what Sarah had said about him, He changed the wording so that Avraham would not be offended. The intention was pure, so the statement was true.

This is the rationale for the second prohibition included in the words Do not accept a futile report. The attempt to tell one's version of the story in the absence of his opponent does not mean that his account is false. Yet his words are labeled as false, because his intention is to cause the judge to be prejudiced in his favor, which causes harm to his opponent.

Sheker is the only middah that the Torah warns us to distance ourselves; i.e., stay far away (23:7). Regarding forbidden relations the Torah states, Do not come close (Vayikra 18:6), while regarding sheker we are told, Distance yourself from a false word. We must bear in mind that it is not merely false words from which we must run, but also from true words said with a negative or harmful intention. "But it is true" is not an excuse for a harmful word, because in reality there is no greater falsehood!

(Shiurei Chumash, Parashas Mishpatim 23:1)

המספר בלשון הרע כאילו כופר בעיקר. ועוד אמרו חכמים, שלשה לשון הרע הורגת, תאמרו והמקבלו וזה שאומרין עליו, והמקבלו יותר מן האומר, עכ"ל.

הפגם הגדול והקשה ביותר שנעשה באדם שקיבל את הלשון הרע. והדבר צריך ביאור, מדוע דוקא זה, שלכאורה לא עשה כלום, רק הקשיב לסיפור הדברים, מדוע הוא הנתבע ביותר?

ומבאר הרב מרדכי מילר זצ"ל בספרו "שיעור ליום השבת", כי זה שמספר לשון הרע, עושה זאת במודע מתוך כוונה להשמיץ ולדבר סרה, יתכן אף שיש לו סיבה שגורמת לו לעשות זאת, יש לו תכלית וכוונה במעשיו. אבל האדם המקשיב ושומע את הלשון הרע, המקבלו, הוא לכאורה אינו צד בדבר. אין לו כל סיבה להנות מהדברים, פעמים רבות הוא אפילו אינו קשור כלל לאדם שמדברים עליו. ובזה שהוא שומע ומקבל את הלשון הרע, הוא נהנה מהרע עצמו, הוא נהנה מהשפלתו של הזולת, נהנה מקלון חברו, ולכן עליו התביעה כה גדולה.

52

8- חקר החקא קדבור רע על אהר מישראל 8-

אל תשת ידך עם רשע להיות עד חקם ונא בן בספר הקדמת לקוטי תורה ויש"ס, הביא בשם מהר"ם מפשעוורסק, דהנה פאשר היצר הרע עולה למעלה ומקטין חס ושלום על האיש הישראלי, אינו נחשב כל כך, כי הוא רק עד אהר, והתורה אמרה על פי שנים עדים יקום דבר. על כן מקטין היצר הרע עד שהוא מוצא עוד איזה איש, אשר הוא מלשין ומדבר לשון הרע על חברו, ואז הוא מצטרף עצמו עם האיש הזה להעיד עליו. וזהו שהתורה הפתוח אל תשת ידך עם רשע להיות עד חקם, הינו עם היצר הרע פנוקר לעיל, עד כאן לשונו, וסתמו כפרושו שזה נאמר בשם הפעל שם טוב וכוותו יגן עלינו.

53

ועל עור כבעל שם טוב שהביא בן ספסר רשפי אש השלם ומים שם שלכן כשצריך לנחם אינו מזה רעה ולדבר סאתה אדם רשע ואמר בפרש שאינו מדבר על עצם האדם רק על הפגם הרעה.

54

לב אליהו - ספר זיקרא

יהנה בשם שעשה הקב"ה חוקים לטבע הגשמי בעולם הזה למשל האש ביערה ומכלה כל נופל בתוכה וזהו חק ולא יעבור וכוונה. בן עשה חוקים לבעבים הרוחניים בעולמות העליונים. ונתבונן בזה, הנה כיון שאין מקטרג על ישראל אין הם נענשים. כמו שמצינו (במדבר כג) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" וגו'. וממה נפשך אם לא עשו עוול, ודאי שלא יביט ולא יראה בהם כל און, ומהו החידוש? אלא ברור שיש בהם עמל ואון, ובכל זאת לא יביט ולא יראה בהם עמל ואון - מפני שה'ד' אלקיו עמו יתרוצת מלך ב"י. אבל כיון רק כשאין מי שיקטרג עליהם, משאיכ כשבא מקטרג ותובע משפט, חק הוא ולא יעבור שטענתם נשמעת ויושב הקב"ה בדיון על ישראל ככתוב (דברים לב) "כי כל דרכיו משפט" ואמת שהקב"ה הכל יכול - גם להשתיק את מדה הדיון, אבל אז יטענו המקטרגים למה בראת אותנו, אלא ודאי כן עלה כביכול במחשבתו יתב', שאם יקטרגו צריך להחזיר להם תשובה. ואימתי עולה מקטרג ומשטין למעלה? - כשיש מקטרגים אחד על חברו לרעה בארץ, והיינו "שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ" כלומר: אימתי עושה פיהם רועם לקטרג בשמים - בשעה שלשונם תהלך בארץ - שעל ידי דילטורא ולשה"ר שמספרים ישראל אחד על חברו, גורמים קטרוג גם בשמים ובמצא שעושים חורבן בין למטה ובין למעלה ר"ל.

הדיבור הוא כגור, הצליל הנעים של הכינור לא בא מהמיתרים לבד, אלא מהתחודה של האגרו שעליו הם נמתחים. כך הצליל של הדיבור אינו בא מהמלים לבד, אלא הרוח ממללא הוא היוצר את הרישם המיוחד של הדברים.

43

לו שער ראשון

אימתי. והנה רואים בחז"ל את דקות הדברים: בתורה צריך דווקא לדבר, וכפי שביארנו לעיל על"פי המהר"ל. אבל גם בתורה, כשהוא מרגיש קצת שיגים דעתו - כבר צריך לעצור ולחזור לישרותו, כי הדיבור בתורה צריך להיות מכשיר טהור מאד!

בזה נבין ההלכות החמורות שקבעם הרמב"ם בהלכות דעות ב. היו כסוגיא דין: "סיג לחכמה שתיקה. לפיכך לא ימהר להשיב ולא ירבה לדבר. וילמד לתלמידים בשובה ונחת בלא צעקה ובלא אריכות לשון. הוא שאמר שלמה דברי חכמים בנחת ישמעון". נפלא הוא, איך הדיבור האימתי צומח דווקא מתוך השתיקה! והלאה: "אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלוקת ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כגור, הענין שבלב הוא הדבר שבפה". נראה מזה, שהרמב"ם מפרש ענין "תוכו כגור" שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב, והוא חידוש כי דווקא על זה הקפידו חז"ל כל כך בתלמידי חכמים, וכהא דברכות כה. ע"א דר"ג הכריו כל ת"ח שאין תוכו כגור אל יכנס לביה"מ. וגם ראב"ע שסילק את השומר ונתן לכולם להיכנס, הוא שהעמיד אותם על הוקת כשרות, אבל מי שידוע שאין תוכו כגור גם הוא לא היה מכניס אותו לביה"מ. ומפורש אמרו "כל ת"ח שאין תוכו כגור אינו ת"ח" (יומא עב. ע"ב). הרי התכנה הראשונה לת"ח להיות תלמיד חכם, היא לשמור על כח הדיבור שלו, שיהיה "כינור נעים", שדיבורו יבטא כדיוק את אשר בלבבו, ואפילו מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל הנותן!

50

תלח טיב פרשת משפטים התורה

מקור דברי רש"י. אלו הוא מדברי חז"ל (מסכת פסחים דף ק"ח, ע"א) וז"ל: ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל המספר לשון הרע, וכל המקבל לשון הרע, וכל המעיד עדות שקר בחבירו - ראוי להשליכו לכלבים, שנאמר (שמות כ"ב, ל) לכלב תשליכון אותו, וכתוב בתורה (שמות כ"ג, א) לא תשא שמע שוא, וקרי ביה לא תשיא, ע"כ. הרי לנו, שדימו חז"ל את עוון לשון הרע למעיד עדות שקר בחבירו, שודאי מהדברים החמורים ביותר הוא, שמעיד עדות שקר על חברו.

כפני בית דין, שנאמר בהם (ההלים פ"ב א) "אלקים נצב בעדת א-ל", היינו שישנה שם ממש השראת השכינה, ממילא המעיד שקר שם עונו חמור עד מאוד!

ללמדנו כמה חמור הוא דיבור לשון הרע, שהוא כמו עדות שקר בפני בית דין, ואף שדיבר רק בינו לבין חברו, ורואים אנו מזה כמה חמור הוא עוון הלשון הרע, כמו שאמרו חז"ל זה, שאמרו בזה יותר חמור ממה שאומר רש"י כאן, שכתבו הם שראוי הוא המספר לשון הרע ממש להשליכו לכלבים, שרואים עד כמה חמור עונשו של המדבר לשון הרע, מזה שכל כך חמור עונשו.

עוד מצינו בדברי חז"ל, שעונש חמור זה, הוא בין למספר לשון הרע ובין למקבלו, וכן מרדכי ברש"י כאן, שהרי האזהרה כאן היא למקבל לשון הרע, ורואים להדיא שעוון המקבל לשון הרע אינו קל יותר מזה של המספר, ואדרבה, ברמב"ם (הלכות דעות פ"ו ה"ג) כתב, שהמקבל לשון הרע, חמור יותר מהאומר.

לכן, יראה כל אחד ללמוד ולהיות בקי בספרים הקדושים 'הפץ הימים' ושמירת הלשון, לדעת את ההלכות, ודרכי השמירה מעורר זה, כי אם לא שם האדם לבו על הענין, הוא עלול להיכשל בלא ידיעתו פעמים רבות בעוון חמור זה, שגם עונשו חמור ביותר, ולכן יזהר האדם בזה ביותר.